

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

24 De dubijs, quae contingunt ex parte reorum in iudicio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

Panormitano, ad id minime obligari.

Si secundò quæras, An teneatur deducere maiores expensas, quas fecit, si minores facere potuisset? Respondetur non teneri, sed posse eas omnes accipere, dummodo tamen non sint immoderate. Sic Abbas, Siluester, *supra citati*. Si autem sermo sit de iudice delegato cuiuscunque alterius ordinarij, tunc Glossa, *in cap. Statutum, citato*, generaliter, & indistinctè ait, eum non habere ius petendi expensas; quia huiusmodi iudex æquiparatur iudici ordinario: si verò sit delegatus ad specialem causam, potest petere expensas, dummodo bona fide, & non fraude petat eas. Si sermo sit de seculari iudice, tunc siue sit ordinarius, siue delegatus, habet ius petendi expensas, sic Panormitanus, Siluester, & Angelus, & ratio est, quia hoc non est illi prohibitum aliquo iure positivo, nec naturali.

Quantum ad xenia, hoc est, esculenta, & poculenta communis est sententia, ut constat ex Glossa, Panormitano, Siluestro, & Angelo *locis supra citatis*, ea posse accipere sibi data quemcunque iudicem, siue secularem, siue Ecclesiasticum, siue ordinarium, siue delegatum: huiusmodi enim non sunt prohibita iure aliquo positivo. Immo in iure ipso solent excipi. Et ratio, ob quam non sunt in iure prohibita, est, quia hæc communiter dati solent in parua quantitate, & quæ intra paucos dies consumuntur, & quia communiter non solent animum iudicis corrumpere, ut iniquè iudicet.

Dubium secundum, An, si quid accipiat iudex pro sententia iniusta ferenda, illud restituere teneatur? Hoc dubium dissoluitur in tract. *De restitut. in communi par. 2. cap. 2. dub. 3. Et 4.*

Dubium tertium, An possit iudex reo pœnam relaxare in totum, vel ex parte? Respondetur ex S. Thoma. 2. 2. *quæst. 67. art. 4.* si sermo sit de iudice inferiori, non potest relaxare pœnam à lege, vel Principe constitutam. Si verò sermo sit de iudice supremo, qualis est Princeps, tunc potest, prout expedire iudicauerit bono communi. Si Pœna sit vel sisco applicanda vel publica tantum punitio delicti, non tamen potest si pœna pertineat ad debitam compensationem partis læsæ, ut offensæ, lege. Solum *lib. 5. De Iustitia, quæst. 4. art. 4.*

Ergo notandum est, aliquando auctoritate Principis, vel Reip. pœnas pecuniarias, ad quas rei condemnati solent empras esse ab aliquo privato, & tunc etiam Princeps non potest illas pœnas relaxare; quia faceret Princeps contra ius, quod emptor pœnarum acquisitum haberet.

Item, si sermo sit de pœnis pecuniarijs, ad quas reus competentem reddat satisfactionem partis læsæ, vel offensæ, tunc etiam Princeps huiusmodi pœnam relaxare non potest ex iure, quia faceret præiudicium parti læsæ, vel offensæ.

Item videndum est, an ex relaxatione pœnæ sequatur directè, vel per consequentiam aliquid damni in Republica, vel in parte offensæ, siue læsæ: tunc enim etiam Princeps non habet ius relaxandi pœnam; quia esset in præiudicium boni communis, vel partis offensæ.

Dubium quartum, An si iudex negligat condemnare delinquentem ad pœnam, teneatur in conscientia illam pœnam soluere, vel aliquam restitutionem facere? S. Thomas 2. 2. *quæst. 67. art. 4. ad 3.* licet obscure loquatur, videtur insinuare, ad id esse obligatum. Sic etiam obscure loquitur Sotus, *lib. 5. de Iustitia, quæst. 4. art. 4. ad 3.* & Siluester, *verbo Iudex, 1. quæst. 11. vers. 5.* Angelus, *verbo Pœna, num. 18.* Armilla, *verbo Iudex, num. 34.* aperte dicunt esse obligatum.

Sed in hac re distinguendum est: Quoties pœna est instituta à legibus, & est corporalis propter punitionem publicam, tunc iudex non condemnando reum ad illam, non teneatur soluere illam in conscientia. V. g. si sit pœna

verberum, vel alia quæcunque pœna corporalis.

At verò quotiescunque ex tali omissione sequitur damnum in Republica, nimirum, quod audaciores fiat delinquentes ad peccandum, & occasionem arripiunt vexandi, vel opprimendi aliquem, ita ut vexent, opprimant, infestent aliquos innocentes, tunc iudex ex tali omissione teneatur in conscientia ea damna restituere.

Item, si pœna sit pecuniaria, & sit applicata alicui vel per leges, vel per Principem, vel ex privilegio, vel ex contractu emptionis, & venditionis: tunc iudex contra officium suum non condemnans reum ad illam pœnam soluendam, teneatur in conscientia soluere ipse, quia facit iniustitiã alteri, impediendo eum, ne consequatur ius suum, quod habet ad pœnam. Vltimò, causa deducta ad iudicem, & parte petente, sibi applicati pœnam pecuniariam, tanquam sibi debitam: tunc iudex, si omittat condemnare reum ad illam pœnam soluendam, teneatur in conscientia eam soluere, quia facit contra officium suum, impediendo alium, ne allequatur suum ius.

Dubium quintum, Ex qua culpa teneatur iudex ad restitutionem ex eo, quod suum officium vel negligenter, vel ignoranter facit: ex qua negligentia, vel ignorantia damna subsequuntur in alijs? Respondetur eum teneri ex lata culpa, & leui, non tamen ex leuissima, sicut etiam teneatur ceteri, qui ex obligatione aliquod officium exercent: de qua re diximus in restitutione in communi, *part. 1. dub. 2.*

De dubijs, quæ contingunt ex parte reorum in iudicio.

CAPVT XXIV.

DVBIUM, An reus detentus in carcere tanquam in custodia, & damnatus ad aliquam pœnam, possit licitè fugere? Respondetur, si reus est iniuste damnatus, potest fugere, & in hoc omnes conveniunt; quia iniquè detinetur in carcere. Item, si reus est detentus in carcere tanquam custodia, quantumvis legitimè condemnatus ad aliquam pœnam soluendam, potest licitè fugere, quoadcunque ostium carceris est apertum; quia tunc non est damnatus ad carcerem tanquam ad pœnam, sed detinetur in carcere tanquam in custodia. Et iudicium & aliorum officialium est illum diligenter custodire, ne fugiat.

Si quæras, Quid, si damnatus sit ad aliquam pœnam pecuniariam soluendam, aut ad aliquam pœnam corporis subundam, an teneatur huiusmodi pœnas subire etiam post fugam ex carcere? Respondetur, si pœna est pecuniaria, eam soluere teneatur, si iam erat ad eam condemnatus; secus verò, si nondum erat criminis condemnatus, propter quod pœna erat soluenda. At verò, si pœna erat corporalis, quam per seipsum sustinere, & subire tenebatur, & iam erat condemnatus ad eam, eam debet sustinere, & subire etiam post fugam, ut est pœna exilij. Secus verò, si fugit ex carcere ante condemnationem criminis.

Si verò pœna est corporalis, quam nemo sibi infligit, sed inflictam ab alio sustinet, tunc siue post condemnationem criminis, siue ante condemnationem fugerit, non teneatur eam sibi infligere, qualis est pœna verberum, siue membri amputationis.

Dubium secundum, An reus damnatus ad carcerem tanquam ad pœnam in perpetuum, vel ad tempus, licitè possit fugere ex carcere? Notandum est carcerem esse institutum, tanquam pœnam, & custodiam delinquentium: nam sicut reum potest damni ad pœnam exilij, & olim damnabatur ad metalla, & hodie ad triremes, sic etiam potest reus damnari, ut in perpetuum, vel ad tempus in carcere maneat, ut in eo debitas sui delicti pœnas luat.

Sic, olim Clerici ob certa delicta detrudebantur in arcum monasterium, ut ibi congruam poenitentiam agerent. Aliud igitur est de reo, quando detinetur in carcere tanquam in custodia; aliud vero quando detinetur in eo tanquam in loco debito poenae. In praecedenti dubio diximus de reo, ut habet carcerem tanquam custodiam; nunc vero quaerimus de reo, ut habet carcerem tanquam poenam sui delicti.

Secundo est notandum, inter doctores esse multos, quos citat Covarruias, *lib. 1. variarum resolut. cap. 2. nu. 10.* qui generaliter, & indistincte docent, reum non posse licite fugere ex carcere. Sic etiam Angelus *in verbo Fugere, num. 1.* Et probant; quia reus damnatus est ad carcerem, & poena est iusta; ergo tenetur sustinere eam poenam: sicut si damnaretur ad exilium iustè, teneretur ite in exilium, & in eo manere. Quod si damnatus est ad aliam poenam, & detinetur in carcere, eo ipso consequenter damnatur, ut in carcere maneat interitum dum poena executioni non mandatur. Alij tamen Doctores generaliter etiam, & indistinctè tradunt reum posse licite fugere ex carcere. Sic Caiet. *2. 2. quæst. 69. art. 3.* Henricus *Quodlib. 9. quæst. 25.* Sotus, *lib. 3. de iustitia, quæst. 6. art. 4.* Maior. *in 4. dist. 15. quæst. 22.* Silvester. *in verbo Fugere, num. 1.* Covar. *lib. 1. variar. resolut. cap. 2. num. 11.* Et huius sententiae videtur esse S. Thomas *2. 2. quæst. 69. art. 3.* Certè in hac re videtur esse distinguendum. Si reuera damnatur ad carcerem tanquam ad poenam perpetuam, vel temporariam, non videtur esse ei licitum fugere; quia poena est iusta, & tenetur eam restituere; sicut etiam tenetur exilium subire, quando exilio damnatur. Sic videtur sentire, Caiet. *22. quæst. 60. art. 4.* Covarr. *lib. 1. variar. resolut. cap. 2. num. 14.* Si verò damnatur ad carcerem, tanquam ad custodiam, tunc licitum est ei fugere; quia iudicis, & officialium est cum diligenter custodire; sed quia carcer nunquam videtur esse poena alicuius malefactoris, quin etiam simul sit custodia; idè indistinctè, & absolute dici potest cuiuscunque in carcere detento licitum esse fugere: nam locus certus malefactori datur, ut exilium, & poena, tunc non solent adhiberi custodes ad custodiendum eum, ut est poena exilij, & tunc non est licitum eum locum, & poenam subterfugere. At verò cum publicis custodes adhibeantur, tunc videtur esse licitum fugere; quia custodum est diligenter custodire, ne fugiat.

Dubium tertium, Vtrum reus licite possit fugere ex carcere, cum probabiliter credit detinendum subsequaturum in custode, nimirum custodem esse puniendum tanquam negligentem, & tanquam confesum, & confortem fugæ, vel cum videt alios delinquentes etiam ex carcere fugituros?

Dux sunt opiniones, Prima asserit in hoc casu non esse reo licitam fugam; quia nemo habet ius consolendi suo bono cum alterius. V. g. fugit quispiam, ut mortem euadat, non potest licite puerulum in via occurrentem equi cursu interficere.

Item mater prægnans non potest licite procurare sanguinis emissionem cum periculo foetus, cui debitus cubus subtrahitur. Sic sentit Maior *in 4. distinct. 15. quæst. 22.*

Secunda opinio ait etiam in hoc casu licitum esse reo fugere ex carcere. Sic Caietanus, Sotus, & Covarruias *locus supra citatis.* Et probant; quia reus tunc iure suo vitatur, quod si damnatum sequitur in custode, sequitur per accidens, nec est intentum à reo, nec obligatur reus ad evitandum illud damnatum, & custos sibi imputet, qui finit, ut reus tempus, & locum habeat fugiendi. Immo huiusmodi custodum officium solet habere annexa huiusmodi pericula, & damna.

Hæc opinio est multo verior, quam prima, propter rationes eius, & secus, & aliud est de exemplis propositis in argumento: nam equo fugiens tenetur alio diuertere, ne puerulum inter currendum occidat, & de femina prægnante sunt opiniones inter Doctores: de qua re nos dixi-

mus in quinto præcepto Decalogi.

Dubium quartum, an reo iustè condemnato ad poenam corporalem licitum sit ad fugiendum ex carcere, effringere, siue carceris parietes pertorare.

Dux sunt opiniones, Prima docet esse licitum. Sic Caietanus, Sotus *locus supra citatis*, Atmilla, *in verbo Carcer. num. 3.* Tabien. *cod. verb. num. 1.* Et probant quia reus, ut diximus, habet ius fugiendi, & consequenter cum aliter non possit fugere, nisi rumpat vincula, & carcerem effingat, licitum est illi hoc facere. Si obijcias, in rumpendis vinculis, & effringendo carcerem, iniuriam facit Reipublicæ, siue iustitiæ; contra hoc est argumentum Caietani, & Soti; quia nullius iniuriæ sunt capaces muri, & parietes, & vincula.

Item, si reus damnaretur ad bestias, ut olim damnati solebant delinquentes; licite possit belluas interimere, ut mortem euadere, & damnatus ad ignem, licite, si possit, ignem extinguere.

Item, durum est admodum asserere, non posse reum fines quibus manus eius alligantur, disrumpere.

Secunda opinio asserit non esse licitum hæc facere, & tamen licitum esse fugere. Sic Henricus, *Quodlib. 9. quæst. 25. & 26.* Hanc opinionem sequuntur, Silvester, & Angelus, *in verbo Fugere, num. 1.* & Maior, *in 4. distinct. 15. quæst. 22.* & Covarruias, *lib. 1. var. resolut. cap. 2. num. 13.* Et probant, quia in his faciendis fit iniuria ipsis iustitiæ ministris: nam eis fit iniuria non quidem in suis personis, sed in rebus ad iustitiam pertinentibus, qualis est carcer, parietes, & vincula.

Item, licet quis possit iure fugere; non tamen habet ius concalcandi segetes alienas inter fugiendum, neque habet ius perfodiendi domum alienam, vel deiciendi tegulas inter fugiendum.

Item, in iure civili poena capitis infligitur reis, sic fugientibus. *l. 1. & 2. ff. De effraCTORIBUS, & l. milites, & l. Eius. ff. De re militari, & l. In eos. ff. De custodia reorum.*

In hac re certum est apud omnes, si quis reus sit iniuste condemnatus ad mortem, cum habere ius vincula rumpendi, & effringendi carcerem, quoniam ibi iniuste detinetur.

Secundo, certum etiam est apud omnes, reum esse obligatum in conscientia ad resarciendum damnatum, si quod fecit, pertingendo carcerem, etiam si habuerit ius fugiendi, quia damnatum illud tenetur resarcire, non ratione iniuste læsionis, aut ratione peccati, sed solè ratione damni illati.

Item certum est apud omnes, reum non habere ius fugiendi inferendo iniuriam custodi carceri, vel alicui alteri officiali, vel ministro iustitiæ; quia bellum non potest esse iustum ex utraque parte: sed custos, & minister iustitiæ habeant ius detinendi reum, & impediendi, ne fugiat: ergo reus non habet ius inferendi ei vim, aut iniuriam.

Tota igitur difficultas in eo consistit, an reus iniuste damnatus ad poenam corporalem, habeat ius pertingendi carcerem, nullam iniuriam irrogandi custodi carceris. In qua difficultate licet utraque opinio sit probabilis, probabilior tamen mihi videtur opinio prima Caietani, & Soti: quia ius carceris non videtur adimere reo ius fugiendi, & effringendi carcerem, quoniam ex ipsa institutione carcerum ad custodiendum reorum, solum videtur consequi ius, ut delinquentes nullam iniuriam inferant custodibus, & custodes videntur tacite officium assumere cum periculo & damno, ut sciant carceres interdum esse effringendos à reo.

Item, videtur inter custodem, & reum esse veluti quædam tacita conditio, ut reus si carcerem pertigerit, poena capita libi subijciatur, & custos subeat hoc periculum, & damnum, ut carcer possit effringi, ita ut custos teneatur carcerem bene munitum diligenter custodire.

Sequitur ex dictis, licite posse reum clavi uti adulterina ad appetendum ostium carceris ad fugiendum. Non enim est tanta iniuria, uti clavi adulterina, quam

parie-

parietes perfodere, & carcerem effringere? Respondetur, autem ad argumenta secundæ opinionis, fugientem non habere ius conculeandi fegetes, vel perfodiendi domum alterius, si aliter possit fugere: si minus, factus est, ut resarciat damna illata proximo. Ad leges civiles, quas produxit, respondet Sotus, esse fundatas in præsumptione: vnde in foro conscientie non habere eas vim obligandi; ius enim præsumit in effractoribus carceris culpam.

Sed mihi magis placet, eas leges esse iustas, & habere vim obligandi in conscientia post sententiam iudicis. Existimo enim eas leges esse insituras tacita quadam conventionione habita inter reos, & conditores legum, ut reus penæ capitali se subiciat, si tanquam effractor carceris capiatur, & condemnetur, alioqui absque culpa possit carcerem perfingere cum periculo subeundi penam.

Dubium quintum, An alij licitum sit iuvare reum in fugiendo, & in frangendo carcere. V. g. An amicis, vel cognatis licitum sit consilium reo, ut fugiat, & instrumenta ei præbere ad carcerem effringendum.

Tres sunt opiniones, Prima asserit, vitumque esse licitum, & fugam consilium, & instrumenta portigere. Sic Caiet. Atmi. & Tabien. locis supra citatis.

Secunda opinio ait, esse licitum consilium fugam, non tamen instrumenta subministrare ad effractionem carceris. Sic Sotus loco citato.

Tertia opinio, ait neutrum esse licitum, nec fugam consilium, nec instrumenta præstare. Sic Henricus. Ang. & Siluest. supra citati.

In hac re primo certum est apud omnes, si sermo sit de officialibus, aut ministris iustitiæ, nullo modo esse licitum eis reo vel fugam consilium, vel instrumenta præbere quia facerent contra officium suum, quo tenentur diligenter custodire reos in carcerem detentos. Difficultas igitur nota est, si sermo sit de alijs, ut puta, amicis, vel propinquis reorum. In quo probabile admodum est, quod docet prima opinio Caietani. Nam illa distinctio Soti non videtur facere ad rem, cum ait, licitum esse mihi consilium reo fugam, non tamen instrumenta conferre, quibus carcerem effringat: nam sicut est mihi licitum consilium fugam, quoniam ipse habet ius fugiendi, & ego consulendo solum cooperor in eo, ad quod ipse ius habet: sic etiam ipse habet ius effringendi carcerem. Cur ergo non erit mihi licitum instrumenta præbere ad id, si quidem solum cooperor in eo in quo ipse habet ius?

Item, quoniam ipse habet ius fugiendi, possum ei sua dere fugam: cur ergo non potero illi præbere equum ad fugiendum? Similiter etiam ipse habet ius effringendi carcerem, ergo sicut possum ei consilium, ut effringat, sic possum subministrare instrumentum ad effringendam.

Quare, vel dicendum est, quod dicit tertia opinio, nec esse licitum consilium fugam, nec instrumenta præbere ad fugam, nec effractionem carceris, quoniam reus non habet ius effringendi carcerem, aut si reuera habet ius, ut probabilis esse diximus, dicendum est consequenter esse licitum conferre instrumenta ad perfringendum carcerem, sicut, fateente Soto, licitum est consilium, ut carcerem effringat.

Si quæras, an lege humana possit prohiberi, ne reus carcerem effringat? Respondetur, quamvis ex iure naturali id prohiberi non sit, iure tamen humano potest prohiberi: quia potest reus condemnari ad huiusmodi penam, ne carcerem effringat: quo iure constituto, consequenter erit cæteris prohibitiuam instrumenta ei præbere ad carcerem effringendam.

Si secundo quæras, an possit lex humana præcipere, ne reus fugiat ex carcere? Respondetur, si reus condemnetur ad carcerem tanquam ad penam, poterit præcipere, ne fugiat.

Item, sicut iuste potest damnari ad mortem reus, sic etiam potest damnari, ut fame pereat, & a cibo absteat:

similiter etiam poterit damnari, ut in carcere maneat, & ne fugiat.

Dubium sextum, An sit licitum reo, iuste damnato ad penam corporalem, corrumpere pecunia, vel aliquo alio dono custodem carceris, ut penam euadat? Respondet Glossa in cap. Inter cetera, 22. quasi. 4. esse licitum. Sic etiam Angelus, In verbo Fugere, num. 1. Probat, quia reus habet ius conservandi suam vitam, ergo pecunia, vel munere corrupendo custodem, non peccat, quia redemit suæ vitæ periculum pecunia.

Quod si objicias, Huiusmodi redemptio non est redemptio iniuste vexationis, quia supponimus reum iuste in carcere custodiri; Respondetur, non esse redemptioem iniuste vexationis, sed reum redimere periculum vitæ suæ pecunijs, vel muneribus.

Si secundo objicias, Damnum, & iniuriam inferri custodi carceris; Respondetur, scienti, & volenti non fit iniuria, & custos carceris sibi imputet, qui sciens ac volens sinit se corrumpi.

Si tertio dicas, custos carceris peccat in periculo, ut reus fugiat, ergo reus peccat cooperando cum eo in peccato: nam petit ab eo aliquid, quod custos carceris non potest bene facere; Respondetur, si reus directo petat, ut custos sinat ipsum fugere, peccabit: sic etiam si offerat pecuniam, vel munus directo ad fugiendum ex facultate custodis, peccabit, quia sic petendo, vel offerendo, cooperatur peccato custodis.

At verò, si tantum pecuniam, vel munus offerat callide, & astute, ut conciliet sibi benevolentiam custodis, & hac ratione viam sibi muniat ad fugiendum, tunc non peccat, quia suo iure vitæ, ut custos sibi consilium debet: nam sic pecuniam, vel munus offerit, non est directo petere a custode aliquid ad fugiendum, sicut si peterem mutuum ad vitas, peccarem; quia peto ab auctore, quod bene fieri non potest: si tamen petam simpliciter mutuum non peccabo, quamvis sciam alterum non mutuaturum mihi, nisi ad vitas; quia peto aliquid, quod bene fieri potest, si alius velit.

Dubium septimum, An licitum sit reo decipere custodem carceris absque vi, & iniuria illi illata, nimirum cibum, & potum præbendo, ut dormiat, vel aliqua arte vitando, ut tantisper absens sit, & reus tempus, & opportunitatem sibi acquirat ad fugiendam? Respondetur, certum esse nullam vim esse inferendam custodi carceris. Item nullam fraudem esse ita componendam, ut per eam ignorantia sit in custode: nam tunc custos patretur damnatum non volens, quia ignorans: si tamen ita artificiose insidias componatur, ut custos facile possit (si velit advertere) nosse artificium, & insidias, tunc non est peccatum in reo ut huiusmodi insidias, dummodo non sit mendacium in verbis, sed verba, nutus, signa, & facta sint æquivoca. Nam in huiusmodi casu reus eo ipso, quod habet ius conservandi suam vitam, habet ius vitandi verbis, signis, nutibus, vel factis ambiguis, & custos sibi imputet, si ex negligentia, vel impetitia huiusmodi insidias decipiatur.

Dubium novum, An reus iuste damnatus, ut fame pereat, possit edere cibum sibi ministratum, & an is, qui cibum ei subministrat, peccet? De hoc dubio tractavimus in quinto præcepto Decalogi.

Dubium decimum, An reus damnatus ad mortem, nactus occasionem fugiendi ex carcere, fugere teneatur, ne mortem indirecto sibi videatur inferre. Hoc etiam dubium resolvimus in quinto præcepto Decalogi.